

ELVERUM
KOMMUNE

Strategisk

Næringsplan 2014 - 2018

«Elverum skal være et vekstkraftig og attraktivt regionsenter»

Vedtatt 22.10.14

Innhold

Forord	2
Sammendrag	3
1 Bakgrunn	4
1.1 Elverum kommunes rolle som næringsutvikler.....	4
1.2 Elverum som regionsenter	4
1.3 Attraktivitetspyramiden	5
2 Analyse og utviklingstrekk	6
2.1 Innledning	6
2.2 Arbeidsplassutvikling.....	6
2.3 Næringsstruktur, arbeidsplasser og pendling	6
2.4 Omstillingsprogrammet for Elverumregionen	8
3 Mål og strategier	9
3.1 Innledning.....	9
3.2 Virksomheter - Mål og strategier	10
3.3 Besøk - Mål og strategier.....	12
3.4 Bosetting – Mål og strategier	13
3.5 Byutvikling og infrastruktur – Mål og strategier	14
3.6 Omdømme – Mål og strategier	15
4 Organisering og gjennomføring	16
4.1 Generelt.....	16
4.2 Organisering etter spesifikke mål.....	17
5 Finansiering	18
6 Forhold til statlige/regionale planer/føringer	19
7 Kommunikasjon	20
Kilder	20

Forord

Kommunestyret vedtok i sak KS-072/13 - 25.09.2013 å revidere strategisk næringsplan for Elverum og ga følgende mandat i henhold til «Kommunal planstrategi i Elverum 2012 – 2015»:

1. Prosessen for å revidere *Strategisk næringsplan for Elverum* iverksettes.
2. Komité for vekst og utvikling oppnevnes som styringsgruppe for planprosessen.
3. Samfunnsutviklingsstaben v/næringsssjef har ansvaret for å være prosessleder og sekretariat for planprosessen. Næringsssjef står fritt til å anvende de ressurser som finnes innenfor egen stab for å bidra til gjennomføring av prosessen.
4. Samfunnsutviklingsstaben i kommunen bidrar også med råd og bistand i prosessen henhold til intensjoner beskrevet i «Kommunal planstrategi i Elverum 2012 – 2015».
5. Det tilligger komiteen som styringsgruppe å vurdere effektiv og hensiktsmessig gjennomføring av planprosessen, inkludert hvordan representanter for aktuelle parter i gjennomføring av planen samt mottakere av tjenester som følge av planen skal medvirke.
6. Revidert forslag til *Strategisk næringsplan for Elverum* skal framlegges for kommunestyret for godkjenning innen 1. mai 2014.

Arbeidet med strategisk næringsplan har pågått i perioden januar – juni 2014 og startet med et innspillseminar 21.januar hvor rundt 40 næringslivsrepresentanter deltok. Videre ble det avholdt et arbeidsmøte med en mindre gruppe næringsaktører/ –utviklere i februar og tre halvdags workshops med 10-12 deltakere på hver workshop i mars. Prosessleder Inger Karin Larsen har vært engasjert under innspillseminaret og de tre workshopene. Næringsssjef i Elverum kommune, Anne Vigdis Ellingsen, har ført planen i pennen og ledet de ulike arrangementene. Styringsgruppa for planen, Komité for Vekst og Utvikling, har evaluert og medvirket i prosessen underveis.

Denne planen er strategisk, det vil se at det er mål og strategier som blir beskrevet. Årlig må det utarbeides en handlingsplan med konkrete tiltak i henhold til strategiene, og som skal føre til at målene i strategisk næringsplan blir nådd. Finansiering av næringsutviklingsarbeid skjer generelt gjennom ordinære bevilgninger, prosjekt-, nettverks- og FoU-retta midler samt øremerkede overføringer fra fylkeskommunen.

I videre oppfølging og gjennomføring av planen vil det være viktig å sikre involvering og samhandlingen mellom utviklingsaktører i Elverum. Utviklingen av partnerskap og sikker finansiering vil være avgjørende suksessfaktorer i oppfølgingen av planen, som kommunestyret er eier av.

Det skal etableres en referansegruppe som vil fungere som et rådgivende forum for oppfølging av strategiene. Medlemmene av referansegruppen skal representere bredden av næringslivet i kommunen, kompetanseinstitusjoner og politisk nivå. Referansegruppen vil være et forum med rådgivende ansvar for prioriteringer av strategier med påfølgende handlinger, samt rullering og endringer. Referansegruppen vil være en strategisk støttefunksjon for samfunnsutviklingsstaben i kommunen, som har det administrative ansvaret for oppfølging av den strategiske næringsplan.

Ambisjonen om å ferdigstille planen innen 1. mai 2014 ble ikke nådd, slik at planen ble ferdigstilt primo juni 2014 og har vært ute på høring gjennom sommeren 2014. 6 høringsinstanser har gitt tilbakemelding og innspill på høringsutkast til planen. Aktuelle innspill er innarbeidet i endelig plan og sluttbehandlet i Komité for vekst og utvikling 24. september 2014.

Sammendrag

Elverum kommune har utarbeidet «Strategisk næringsplan for Elverum» som gjøres gjeldende for perioden 2014 – 2018. Planarbeidet er gjennomført med kommunestyrets vekst- og utviklingskomité som styringsgruppe, og planen er utarbeidet i regi av nærings sjef. Planen er utarbeidet på bakgrunn av utredninger, statistikk og fakta som foreligger på nasjonalt nivå i Norge, regionale forhold (fylkeskommunale planer/utredninger) samt faktiske forhold slik de vurderes i Elverum innenfor næringslivet. Planen redegjør for mål og strategier fram mot 2018 på 5 fokusområder:

- Virksomheter
- Besøk
- Bosetting
- Byutvikling og infrastruktur
- Omdømme

Målene for fokusområdene fram mot 2018 er:

Virksomheter:

1. Økt antall arbeidsplasser til 11 000 innen 2020.
2. Økt antall nyregistrerte virksomheter.
3. Mer «grønn» næringsutvikling.

Besøk:

1. Flere besøkende til Elverum.
2. Godt samarbeid mellom aktører innen besøksnæringene.

Bosetting:

1. Økt bosetting til 22 000 innbyggere innen 2020.
2. Flere byggeklare boligtomter i attraktive områder

Byutvikling og infrastruktur:

1. Et funksjonelt og estetisk bysentrum med urbane kvaliteter
2. Funksjonell infrastruktur

Omdømme:

1. Elverum skal fremstå som et attraktivt sted å bo, besøke og drive næringsvirksomhet.

Planen redegjør videre for:

- **Kort bakgrunn for planen og planarbeidet**
- **Organisering og gjennomføring** av de tiltak, aktiviteter og arbeidsoppgaver som følger av de mål og strategier det tas til orde for i planen.
- **Finansiering** – dvs. finansieringselementer som er av betydning for å gjennomføre arbeid, investeringer o.a. som følger av planen.
- **Forhold til statlige/regionale planer/føringer** – dvs. kort redegjørelse for planer, føringer og rammer utenfor Elverum som er av betydning for planens innhold og innretning.
- **Kommunikasjon** – dvs. redegjørelse for kommunikasjonsarbeid som anbefales gjort for å gjøre planens innhold kjent overfor særskilte målgrupper samt lette gjennomføring av det arbeid som kreves for å nå planens mål.

1 Bakgrunn

1.1 Elverum kommunes rolle som næringsutvikler

Elverum kommunes rolle som næringsutvikler faller sammen med samfunnsutviklerrollen. Rollen som samfunnsutvikler innebærer at kommunen skal bidra til å utvikle et godt lokalsamfunn for innbyggere og næringsliv. Samarbeid mellom kommunen og næringslivet skaper nye muligheter for utvikling av samfunnet. Rollen som planmyndighet er viktig i denne sammenhengen.

Samhandling med næringslivet er et sentralt element i Elverum kommunes næringsutviklerrolle. Kommunen har arbeidet aktivt og utadrettet mot næringslivet de siste årene gjennom å skape gode møteplasser for næringslivet, stimulere til etablerervirksomhet og involvere næringslivet som en sentral part i utvikling av næringsplanen. I planperioden frem mot 2018 ønsker kommunen å øke sitt utadrettede arbeid ytterligere og være en aktiv tilrettelegger for nyskaping og næringsutvikling.

De siste årene har i særlig grad industriell produksjon i Elverum opplevd store utfordringer med nedbemanning og nedlegging, dette gjelder både støpervirksomhet og det faktum at den største private arbeidsgiveren i kommunen, Takeda Nycomed, i mars 2013 besluttet at de innen april 2015 skulle legge ned sin fabrikk i Elverum med nærmere 200 medarbeidere. Med kommunen som pådriver fikk Elverumregionen gjennomslag for et omstillingsprogram, som Elverumregionens Næringsutvikling har fått ansvar for å gjennomføre. Dette inngår som en vesentlig næringsutviklingsatsning i planperioden.

Som vertskommune for all næringsaktivitet er det sentralt at kommunen har et godt omdømme og utvikler bolysten. Kommunens omdømme har innvirkning på attraktivitet for nyetablerere, eksisterende næringsliv samt i konkurransen om arbeidskraft. Et godt utbygd helse-, skole- og barnehage-tilbud samt attraktive boligområder er essensielt for at kommunen skal være attraktiv som bosted.

1.2 Elverum som regionsenter

Elverum er regionsenter i Sør-Østerdalsregionen og ligger midt i Hedmark fylke. Kommunen har ca 20.500 innbyggere hvorav rundt 13.000 bor i sentrumsområdet. Beliggenheten gjør byen til et knutepunkt i Hedmark og indre Østlandet. Mer enn 160 000 personer har mindre enn 1 times kjøreavstand til Elverum. Sammen med gode kommunikasjoner under utvikling er dette en av grunnene til at Elverum er et betydelig handelssted samt at arbeidsmarkedet er stort med utgangspunkt i Elverum som bosted. En sterk kommune som drivkraft i den regionale verdiskapingen gir et fortrinn i konkurransen om tilflyttere, arbeidskraft og arbeidsplasser mellom regionene. Denne kraften ønsker kommunen å forsterke. Elverum har 3 roller i et regionalt perspektiv:

- ✓ Regionsenter i Sør-Østerdalsregionen
- ✓ Ett av flere sentre i Mjøsregionen
- ✓ Randkommune i hovedstadsregionen

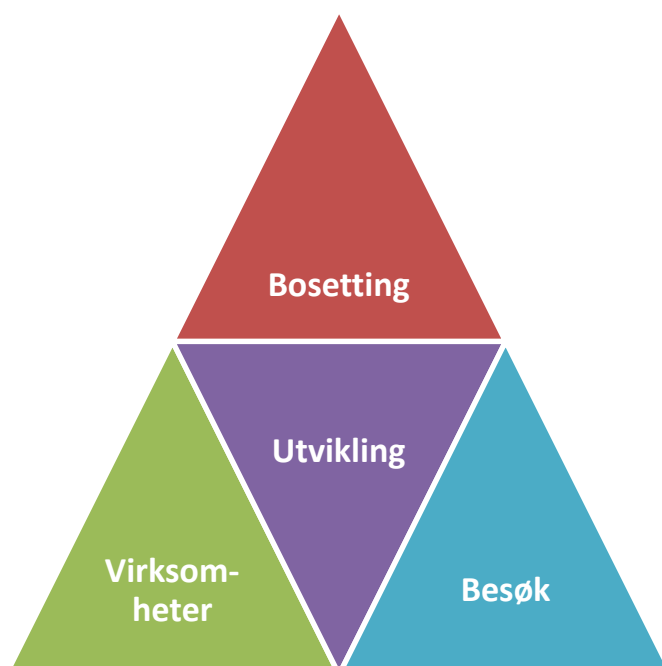
Figur 1: Elverums rolle i Innlandet

Les mer om disse tre rollene i kommuneplanen [«Elverum mot 2030»](#).

1.3 Attraktivitetspyramiden

For å forklare en regions eller kommunes attraktivitet og utvikling er det hensiktsmessig å vurdere egen attraktivitet langs de tre dimensjonene bosetting, virksomheter og besøk. Det er tatt utgangspunkt i denne modellen når mål og strategier er utformet i strategisk næringsplan. Det vurderes som en god illustrativ og forskningsbasert modell for å forstå hvordan stedskvaliteter, befolkningsvekst og næringsutvikling henger sammen.

Figur 2: Attraktivitetspyramiden, utviklet av Telemarkforskning.

Attraktivitetspyramiden

BOSETTING

Attraktivitet for bosetting. Flytting og pendling i forhold til arbeidsgrunnlaget.

VIRKSOMHETER

Attraktivitet for basisnæringer, produksjon av varer og tjenester for andre. Attraktivitet for å etablere og drive virksomheter.

BESØK

Attraktivitet for besøksnæringer, som selger varer og tjenester direkte til personer på stedet. Handel, reiseliv, kultur- og opplevelsesnæringene, servering, privat tjenesteyting m.m.

UTVIKLING

Samlet attraktivitet avgjør utvikling i lokale næringer og kommunale tjenester.

2 Analyse og utviklingstrekk

2.1 Innledning

I dette kapittelet søkes det vist hvordan utviklingen har vært i Elverum med hensyn til relevante sosioøkonomiske indikatorer. I tillegg fokuseres det på sentrale trekk ved næringsstrukturen i Elverumregionen. Analysen er basert på tall for det som SSB betegner som den økonomiske regionen Elverum (kommunene i Sør-Østerdal: Elverum, Åmot, Stor-Elvdal, Trysil og Engerdal samt Våler) og Elverum kommune. Dette er gjort for å vise Elverums betydning som regionsenter.

2.2 Arbeidsplassutvikling

	2005	2012	Absolutt	Prosent
Elverum	9095	10052	957	10,5 %
Elverumregionen	16785	18934	2149	12,8 %
Hedmark	81141	86336	5195	6,4 %
Norge	2290464	2589000	298536	13,0 %

Tabell: Arbeidsplassutvikling for Elverum, Elverumregionen, Hedmark og Norge, 2005-2012.

Elverum kommune har fra 2005 til 2012 hatt en vekst i antall arbeidsplasser på 10,5 %. Det er noe lavere enn på landsbasis, men en av de sterkeste vekstratene for kommuner i Hedmark.

2.3 Næringsstruktur, arbeidsplasser og pendling

Elverum har et relativt bredt sammensatt næringsliv, hvorav ca. 20 % av arbeidsplassene er statlige. Elverum og nabokommunen Åmot er vertskommuner for Forsvarets aktiviteter i regionen, herunder Østerdal Garnison som er Hærens hovedbase i Sør-Norge, og Terningmoen med bl.a. Generalinspektøren for Heimevernet med stab. Videre har disse to kommunene også hver sin avdeling for Høgskolen i Hedmark. I Elverum er høgskolen lokalisert i flerbruksanlegget Terningen Arena, hvor også høgskolens hovedadministrasjon ligger. En tredje viktig statlig virksomhet i Elverum er Sjukehuset Innlandets avdeling Elverum/Hamar. Den pågående debatten om sjukehuslokalisering er av stor betydning for Elverums framtid og blir aktivt fulgt opp av politisk ledelse i Elverumregionen.

Kommunal tjenesteyting står også for 20% av arbeidsplassene i Elverum. Det vil dermed si at Elverum har i størrelsesorden en 40 – 60 fordeling mellom offentlige – private arbeidsplasser. Arbeidsplassveksten i offentlig tjenesteyting var på 13,1 % i perioden fra 2005 til 2011.

Den største private sektoren målt i antall arbeidsplasser er varehandel/hotell/restaurant, som har 18 % av arbeidsplassene. Privat tjenesteyting har 10 % av arbeidsplassene og var den næringen som hadde høyest vekst i perioden 2005 til 2011, nærmere bestemt en vekst på 55,6 %. Disse to gruppene hører til besøksnæringene, og det vil si at over en fjerdedel av de sysselsatte i Elverum selger varer eller tjenester direkte til kunden på stedet. Besøksnæringene består i tillegg av reiselivs-, kultur- og opplevelsesnæringene.

33 % av arbeidsplassene i Elverum er i de konkurranseutsatte «basisnæringene», det vil si virksomheter som baserer seg på naturressurser, industri og teknologiske tjenester. 11 % av arbeidsplassene i kommunen er industriarbeidsplasser. Videre er bygg- og anleggsvirksomhet og

finans og forretningsmessig tjenesteyting to viktige sektorer med henholdsvis 8 % og 7 % av arbeidsplassene i kommunen. Primærnæringene er viktig for matforsyning, forsyning til næringsmiddelindustrien, forsyning til skog- og trebasert industri, opprettholdelse av kulturlandskapet m.m., men utgjør kun 3 % av arbeidsplassene.

Når en ser på utviklingen innen de forskjellige næringene har veksten i hovedsak kommet innenfor privat og offentlig tjenesteyting. I tradisjonell industri, også innenfor næringer hvor Hedmark har fortrinn, har det vært en nedgang. Utviklingen i regionen som helhet følger Elverum, men med en svakere vekst innen kommunal tjenesteyting.

Et område hvor Elverum og omkringliggende region har naturlige forutsetninger så det monner er innenfor skog- og tresektoren. 30 % av landets skogavvirkning skjer i Hedmark, og fylket avvirker mer enn hva skogfylkene Oppland og Buskerud gjør til sammen. Elverum er en av Norges største skogkommuner målt på tømmeravvirkning. «Den grønne olje» er kanskje Norges viktigste framtidige næring, og næringsutvikling innenfor samlebegrepet bioøkonomien, er et av de prioriterte satsingsområdene i omstillingsprogrammet for Elverumregionen. Det er et vedvarende ønske å kunne foredle mer av biomassene i regionen for å øke verdiskapingen og skape nye arbeidsplasser. Forskning, utvikling og innovasjon må gå hånd i hånd særlig med skognæringene for å få dette til.

Kompetansearbeidsplasser er det mange av i Elverums storstue Terningen Arena. Bygget er læringsarena, kulturarena og idrettsarena under paraplyen offentlig innovasjon med folkehelse i fokus. Høgskolen i Hedmark leier nesten halvparten av det 24.000 m² store flerbruksanlegget. Offentlige og private virksomheter som har folkehelse og helsefremmende livsstil som felles interesseområde leier den andre halvpart. Studiene har en folkehelseprofil og samlokalisering åpner for tverrfaglig samarbeid mellom alle som holder til i og bruker bygget og anlegget. Elverum Håndball er blant de som har Terningen Arena som sin hjemmearena. Det er spennende utbyggingsplaner på gang i Terningen Arena som i løpet av 2015 kan gi ytterlige arbeidsplassvekst.

	2005		2011		Prosentvis endring	
	Elverum	Elverum-regionen	Elverum	Elverum-regionen	Elverum	Elverum-regionen
Primærnæring	341	1143	327	988	-4,1	-13,6
Næringsmiddel	279	363	325	374	16,5	3,0
Trebasert industri	294	922	229	686	-22,1	-25,6
Industri ellers (inkl.oljeutv)	614	744	519	598	-15,5	-19,6
Bygge- og anlegg- Kraft og vannf	836	1446	848	1542	1,4	6,6
Varehandel og hotell-rest	1654	2822	1762	2857	6,5	1,2
Post,tele og komm.	266	699	268	734	0,8	5,0
Finans,forr.messig tj.yting	663	1031	739	1100	11,5	6,7
Privat tjenesteyting	603	1053	938	1609	55,6	52,8
Statlig tjenesteyting	1727	2276	1946	2615	12,7	14,9
Kommunal tjenesteyting	1818	4294	2064	4503	13,5	4,9
Ufordelt	1	1				
Uoppgitt	3	6	42	93		
Totalt	9099	16800	10007	17699	10,0	5,4

Tabell: Arbeidsplasser fordelt på ulike næringer i Elverum og Elverumregionen i 2005 og 2011.

Rundt 25 % av arbeidsplassene i Elverum er sysselsatt av folk som pendler inn til kommunen. Like stor prosentandel av de sysselsatte innbyggerne i Elverum pendler ut til andre kommuner. Dette bygger opp under det faktum at Elverum- og Hamarregionen har ett felles bo- og arbeidsmarked.

2.4 Omstillingsprogrammet for Elverumregionen

Elverum, Våler og Åmot kommune er i fellesskap oppdragsgivere for det omstillingsarbeidet som er igangsatt i form av eget prosjekt for perioden 2013-2017, utløst i særlig grad av den planlagte utviklingen av Takeda Nycomeds anlegg i Elverum og generell nedgang i industriarbeidsplasser. Det 5-årige omstillingsprogrammet har som kortsiktig mål i størst mulig grad å beholde kompetanse, kapasitet, arbeidsplasser og infrastruktur ved produksjonsanlegget på Strandmoen. Langsiktig mål er i synlig grad å ha skapt grunnlag for ny næringsvirksomhet og nye arbeidsplasser innenfor Elverumregionen basert på regionens fortrinn og kompetanse innenfor bioøkonomi, folkehelse og forsvar/logistikk. Elverumregionens Næringsutvikling AS er tillagt det operative ansvaret for gjennomføring av omstillingsprogrammet. Omstillingsprogrammet har et eget styre.

3 Mål og strategier

3.1 Innledning

En strategi kan forklares som et sett av tiltak med hensikt å nå et spesifikt mål. Strategi handler mer om *hva* som skal gjøres enn *hvordan* det skal gjøres. Strategien beskriver veivalget mot målet. Ambisjonen skal være en drivkraft for å nå målet.

Målene og strategiene i planen er kommet som et resultat av en prosess med bred medvirkning fra privat og offentlig næringsliv/aktører, kommuneadministrasjon og politikere. Målene og strategiene må forstås som overordnede og skal være retningsgivende for prioritering av ressursinnsatsen. Mål og strategier skal legge grunnlaget for utarbeidelse av handlingsplaner, for kommunen sin del i «Handlings- og økonomiplan» for 4-års perioder, og for samarbeidende selskaper og virksomheter i de respektives handlingsplaner, med de tiltak hver enkelt måtte finne mulighet for å prioritere. Størst mulig grad av koordinert innsats vil gi størst sannsynlighet for at målene nås.

Elverum skal praktisere bærekraftig vekst og utvikling. Det vil si en utvikling som tilfredsstillers dagens behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstillers sine behov. Hensyn til miljø og klima kan støte mot kortsiktige krav og forventninger til egen kostnadseffektivitet, ønsker og behov fra næringsinteresser, og fra innbyggerne i forhold til opprettholdelse av forbruksmønster, levestandard og komfort. En sentral utfordring er å balansere mål om vekst uten å skape konflikt med hensynet til en langsiktig og bærekraftig utvikling.

Hovedmål

Elverum skal være et vekstkraftig og attraktivt regionsenter

Verdigrunnlag

Framtidsretta – Nyskapende – Åpen

Ambisjon

Gjøre hverandre gode

Strategisk næringsplan har et hovedmål med verdigrunnlag som er litt annerledes enn hva kommunedelplan «Elverum mot 2030» har. Dette har sin bakgrunn i at strategisk næringsplan er en felles plan for kommunen og næringslivet. Under utarbeidelse av planen kom fram at næringslivet ønsket et hovedmål med tilhørende verdier som var mer rettet mot vekst og utvikling, uten at det skulle komme i konflikt med den vedtatte visjonen og verdiene i «Elverum mot 2030», som er:

Visjon:

Elverum har hjerterom

Verdigrunnlag:

Åpenhet, ærlighet og respekt

Strategisk næringsplan har formulert mål og strategier for de tre hoveddimensjonene i attraktivitetspyramiden samt to supplerende områder. Fokusområdene blir da:

De fem fokusområdene i strategisk næringsplan

1. Virksomheter
2. Besøk
3. Bosetting
4. Byutvikling og infrastruktur
5. Omdømme

3.2 Virksomheter - Mål og strategier

MÅL		STRATEGIER
1. VIRKSOMHETER		
1.1. Økt antall arbeidsplasser til 11 000 innen 2020		<ol style="list-style-type: none"> 1. Bevare og styrke private arbeidsplasser. 2. Bevare og styrke statlige arbeidsplasser ved Høgskolen i Hedmark, Forsvaret og Sykehuset Innlandet. 3. Arbeide for utvikling av en nytenkende bedriftskultur med framtidsrettede løsninger. 4. Styrke og bidra til forskning, utvikling og innovasjon 5. Gjennomføre omstillingsprogrammet for Elverumregionen i perioden 2014-2019 6. Videreutvikle Elverumregionen Næringsutvikling, Visit Elverum-Regionen og Sør-Østerdal Næringshage som operative selskaper for næringsutvikling. 7. Synliggjøre og stimulere til bruk av virkemidler og innovasjonsprogram. 8. Stimulere til utvikling av bedriftsnettverk og klynger. 9. Stimulere til videreutvikling av Elverum Næringsforum og andre møteplasser. 10. Stimulere til utvikling av Terningen Nettverk
Indikatorer: <ul style="list-style-type: none"> • Antall nye arbeidsplasser • Årlig økning på 1,1 % 		
Status 2012 10052 arbeidsplasser	Mål 2020 11000 arbeidsplasser	
1.2. Økt antall nyregistrerte virksomheter		
Indikatorer: <ul style="list-style-type: none"> • Antall nyregistrerte virksomheter • Mellom 100-120 nyregistreringer årlig 		<ol style="list-style-type: none"> 1. Styrke og synliggjøre kommunens nærings- og etablererservice. 2. Kommunen skal tilstrebe en effektiv og løsningsorientert saksbehandling og tilrettelegging for næringsaktører. 3. Kommunen skal være tydelig i rollen som vertskap og tilrettelegger for næringslivet. 4. Elverum skal være en aktiv kommune med tanke på å påvirke rammevilkår som styrker kommunens og regionens næringsmessige konkurransekraft. 5. Kommunisere at Elverumregionen er et attraktivt sted å etablere bedrifter. 6. Aktivt jobbe med akkvisisjon.
Status 2012: 81 nyregistrerte 2013: 110 nyregistrerte 2.kvartal 2014: 61 nyregistrerte.	Mål 2018 450 nyregistrerte virksomheter i perioden 2014-2018	

Elverum trenger livskraftige bedrifter. Kommunens holdninger til verdiskaping og det lokale næringsliv har stor betydning. Kommunen ønsker også nye bedrifter og virksomheter hit. Det handler om hvordan vi kan beholde våre etablerte bedrifter, og trekke til oss nye som skaper inntekter og arbeidsplasser.

1.3. Mer «grønn» næringsutvikling*		<ol style="list-style-type: none"> 1. Stimulere til næringsutvikling innen bioøkonomi. 2. Kompetanseheving og synliggjøring av muligheter og potensiale for «grønn» næringsutvikling. 3. Elverum kommune skal være utpreget miljøbevisste i egen praksis og egne handlinger. 4. Elverum kommune vil satse på innovative løsninger innen byggerier med tanke på miljø og energi. 5. Være foregangskommune i å ta i bruk tre som byggemateriale.
Indikatorer: <ul style="list-style-type: none"> • Igangsatte «grønne» utviklingsprosjekt • Årlig økning på 2-5 miljøsertifiserte bedrifter 		
Status 2014 Omstillingsprogrammet kartlegger potensielle utviklingsprosjekt innen bioøkonomi. 14 bedrifter har gyldig sertifikat i miljøfyrtårn. Elverum kommune har gjennomført en EPC ** (energiparingsavtale) og gjennomført ca 300 energisparingstiltak i 39 bygg.	Mål 2018 Minst 2 større utviklingsprosjekt innen bioøkonomi er i aktivitet. Minst 22 bedrifter har gyldig sertifikat i miljøfyrtårn. Elverum kommune har i 2015-2018 gjennomført en ny 3-årig prosjektperiode for energisparing.	

*Grønn næringsutvikling defineres her som bærekraftig næringsutvikling med fokus på miljøbesparende tiltak og bioøkonomi (se def. under). Analyser viser at Elverums tydeligste konkurransefortrinn er skogens ressurser, derav viktigheten av å utvikle produkter og tjenester innen bioøkonomien for framtidig vekst og utvikling.

**EPC står for Energy Performance Contracting. Kommunen har investert for nærmere 33 millioner kroner i energisparende tiltak i kommunale bygg. Leverandøren av EPC avtalen (Siemens) har gitt en garanti på 23 % innsparing, dvs 23 % mindre energibruk. Investeringene skal være tilbakebetalt i løpet av 9 år. Prosjektet er utviklet i regi av Regionrådet for Sør-Østerdal.

Det finnes flere ulike miljøsertifiseringer for bedrifter, miljøfyrtårn er kun én av disse. Det vil være vel så viktig å jobbe med å få flere sertifisert innen de andre ordningene, men det er av praktiske hensyn kun valgt å ta med miljøfyrtårnsertifisering i denne omgang i og med at dette er en ordning kommunen selv håndterer. Erfaringer viser at det ofte er et samsvar mellom en dreining i bærekraftig retning og bedret bedriftsøkonomi, siden mange av miljøtiltakene vil redusere kostnadene til en virksomhet.

Definisjon bioøkonomi:

«Bærekraftig produksjon og omdannelse av **biomasse** til mat, helse- og fiberprodukter, industrielle produkter og til energi. Biomasse defineres som ethvert biologisk materiale (fra hav eller land) som produkt i seg selv, eller for anvendelse som råmateriale.»

3.3. Besøk - Mål og strategier

MÅL		STRATEGIER
2. BESØK		
2.1 Flere besøkende til Elverum		<ol style="list-style-type: none"> 1. Arbeide for at Elverum skal være et knutepunkt for arrangementer og festivaler som møteplasser for handel og næringsliv, idrettsaktiviteter og kulturell opplevelse. 2. Gjøre Elverum mer attraktiv og synlig som et besøksmål. 3. Stimulere til videreutvikling og økt attraktivitet av attraksjoner, arrangementer og aktiviteter. 4. Terningen Arena skal videreutvikles som senter for å ivareta viktige regionfunksjoner for undervisning, idrett og kultur. 5. Videreutvikle de store museumsvirksomhetene og styrke deres salgs- og markedsarbeid. 6. Benytte Visit Elverum-Regionen til å utvikle og selge inn Elverum som en spennende besøksdestinasjon.
<p>Øke verdiskapingen i kultur- og opplevelsesnæringene med 1 % årlig*</p> <p>Indikatorer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Økt verdiskaping i kultur- og opplevelsesnæringene • Økt antall besøkende • Flere arrangementer • Flere unike og kvalitativt gode opplevelser 		
<p>Status 2013</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verdiskaping i kultur- og opplevelsesnæringene i 2012 var 245 mill. kr.** • Skogmuseet 105 044 besøkende, hvorav 33.000 besøkende til Jakt- og Fiskedagene. • Glomdalsmuseet 27275 besøkende. • 18.000 besøkende under Festspillene i Elverum. • 3.500 besøkende under Volumfestivalen. 	<p>Mål 2018</p> <p>260 mill. kr. i verdiskaping i kultur- og opplevelsesnæringene (i 2012 kroner).</p>	
2.2 Godt samarbeid mellom aktører innen besøksnæringene		<ol style="list-style-type: none"> 1. Stimulere til gode samhandlingsarenaer. 2. Stimulere til utvikling av felles markeds- og kommunikasjonsstrategier.
<p>Indikator:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Etablert et arrangementsnettverk 		
<p>Status 2014</p> <p>Begrenset samarbeid</p>	<p>Mål 2018</p> <p>Vi har et velfungerende arrangementsnettverk</p>	

*Kultur- og opplevelsesnæringene utgjør i antall sysselsatte ca 1/3 av besøksnæringene (7,1 % av totalt antall sysselsatte i 2012).

** Verdiskapingen på 245 mill. kr i Elverum er fordelt slikt: 1. kulturnæring 163,5 mill. kr, 2. opplevelsesnæringene 21,6 mill. kr, 3. overnatting 56,6 mill. kr, 4. reisebyrå/-arrangør 3,2 mill kr.

3.4 Bosetting – Mål og strategier

MÅL		STRATEGIER
3. BOSETTING		
3.1 Økt bosetting til 22 000 innbyggere innen 2020.		<ol style="list-style-type: none"> 1. Utvikle og synliggjøre Elverumregionen som et attraktivt sted for bosetting gjennom alle livets faser. 2. Fortsette det gode samarbeidet med Hamarregionen Utvikling og Åmot kommune om å profilere regionene som attraktive boregioner. 3. Elverum kommune skal være aktiv i boligpolitikken for å sikre fortsatt vekst, og prioritere innsats i de områder hvor man forventer vekst.
Indikator: 1 % årlig vekst i antall innbyggere		
Status 2014 (april) 20618 innbyggere	Mål 2020 22000 innbyggere	
3.2 Flere byggeklare boligtomter i attraktive områder		<ol style="list-style-type: none"> 1. Elverum kommune skal tilrettelegge for nye attraktive boligområder. 2. Bruke Elverum Tomteselskap som et redskap for å utvikle boligområder alene eller i samarbeid med private utbyggere.
Indikator: Opparbeides årlig 130 boenheter fordelt på flerfamilieboliger og eneboliger.		
Status 2014 Få byggeklare boligtomter i Elverum, spesielt i sentrum.	Mål 2018 Opparbeidet 520 nye boenheter.	
3.3 Elverum kommune skal ha mål om full barnehagedekning for å tiltrekke seg unge innflyttere		<ol style="list-style-type: none"> 1. Elverum kommune skal tilrettelegge for full barnehagedekning
Indikator: Ingen barn på venteliste for å få barnehageplass i Elverum kommune		
Status 2014 Full barnehagedekning ifht offentlige bestemmelser. Ca 50 barn på venteliste per nov 2014.	Mål 2018 Full barnehagedekning	

3.5 Byutvikling og infrastruktur – Mål og strategier

MÅL		STRATEGIER
4 BYUTVIKLING/INFRASTRUKTUR		
4.1 Et funksjonelt og estetisk bysentrum med urbane kvaliteter		<ol style="list-style-type: none"> 1. Planmessig, strukturert og styrt byutvikling 2. Styrke bysentrum som arena for handel, næring og opplevelser. 3. Tilrettelegge for universell utforming og god framkommelighet. 4. Tilrettelegge for funksjonell og tilstrekkelig parkering i sentrum for både kjørende og syklende. 5. Utvikle et sentrum der innovativ bruk av tre stimuleres.
Indikator: Byplan vedtas i 2016.		
Status 2014 Oppstart av byplanarbeidet høsten 2014.	Mål 2016 Ny byplan vedtas.	
4.2 Funksjonell infrastruktur		<ol style="list-style-type: none"> 1. Bidra aktivt i prosesser for å forbedre infrastruktur i og inn til Elverum, herunder Rv3/25, Rv 2, elektrifisering av Røros- og Solørbanen, bredbånd og mobildekning. 2. Attraktive ferdigregulerte næringsarealer skal foreligge og aktivt søkes tatt i bruk.
Indikator: Næringsarealer tatt i bruk.		
Status 2014 Tilstrekkelige arealer er avsatt til næringsformål samt privat utbygger planlegger et nytt næringsområde når ny rv 3/25 kommer (Østerdalsporten).	Mål 2018 Næringsparkene i Elverum er attraktive og har høy utnyttelsesgrad.	

I kommunedelplan «Elverum mot 2030» er byutvikling et av satsingsområdene. Et utdrag fra planen belyser dette:

«Folk etterspør kvaliteter i byomgivelsene. Bymessig utvikling av Elverum er et av de viktigste tiltakene for å sikre fortsatt befolkningsvekst i kommunen. Offentlige bygg og rom er nødvendige steder for det kollektive bylivet. Dette gjelder gode møteplasser til både hverdag og fest, velfungerende til alle årstider.»

Mål for byutvikling i «Elverum mot 2030»:

«Elverum skal ha en tydelig avgrenset bykjerne med gode byrom, møteplasser og sentrale sentrumsfunksjoner.»

3.6 Omdømme – Mål og strategier

MÅL		STRATEGIER
5 OMDØMME		
5.1 Elverum skal fremstå som et attraktivt sted å bo, besøke og drive næringsvirksomhet.		<ol style="list-style-type: none"> 1. Utvikle en sterk stedsidentitet. 2. Utvikle en kultur med begeistring, stolthet og framsnakking av Elverum og hverandre. 3. Kommunens sammensetning som by-/landkommune skal fremheves som en styrke.
Indikatorer: <ul style="list-style-type: none"> • Gjennomført tiltak for å få flere til å bosette seg og drive næringsvirksomhet i Elverum. • Resultater i Nærings NM 		
Status 2014 Det gjennomføres to særskilte prosjekter: <ol style="list-style-type: none"> 1. «Attraktivitetskampanje Elverumregionen». 2. «Bolystbuffet Hamar- og Elverumregionen». Elverum ligger på 103.plass i Nærings NM og 137.plass i Kommune NM.	Mål 2018 Et godt og forpliktende samarbeid med kommunene i Elverumregionen og Hamarregionen. Elverum er på 90.plass i Nærings NM og 100.plass i Kommune NM i 2018.	

Elverum bør jobbe for å få med Våler i alle sammenhenger som begrepet Elverumregionen blir nevnt. Sør-Østerdal er definisjonen innenfor Hedmark fylke for hvilken region Elverum er en del av, og det er viktig å ha et bevisst forhold til når de ulike regionbegrepene brukes.

Av Norges 428 kommuner ligger Elverum på en 103.plass i Nærings NM og på en 137.plass i Kommune NM 2013. Se [NHOs nettsider](#) for full oversikt.

Navn	NæringsNM 2013	Nyetablering	Lønnsomhet	Vekst	Størrelse
Elverum	103	133	146	172	185

Tabell: Elverums plassering i Nærings NM 2013.

KommuneNM 2013	Arbeidsmarked	Demografi	Kompetanse	Lokal bærekraft	Kommunal attraktivitet
137	187	160	106	201	126

Tabell: Elverums plassering i Kommune NM 2013.

4 Organisering og gjennomføring

4.1 Generelt

Det er flere selskaper som jobber for næringsutvikling i Elverum kommune. I kommunens samfunnsutviklingsstab er det næringsssjef som jobber med nærings- og etablererservice. Her inngår blant annet etablererveiledning, oppfølging av etablerte virksomheter, tilrettelegging av møteplasser for næringslivet og mellom næringsliv og kommunen. Næringsssjefen har et funksjonelt samarbeid og er lokalisert sammen med Elverumregionens Næringsutvikling AS.

Elverumregionens Næringsutvikling AS (ERNU) er eid av de tre kommunene Åmot, Våler og Elverum og jobber med utviklingsprosjekter innenfor samfunnssikkerhet, reiseliv og tjenesteyting. ERNU fikk høsten 2013 i oppdrag av eierkommunene å lede omstillingsprogrammet for Elverumregionen. ERNU har fra august 2014 en personellressurs tilsvarende 3,1 årsverk.

Elverum Kommunale Industribygg AS (EKI) har siden 1965 vært et nyttig verktøy for Elverum kommune ved at de skaffer til veie egnede lokaler for industri- og næringsvirksomhet. Realiseringen av Terningen Arena, og nå sist utbyggingen av Hernes Institutt, har blitt gjennomført med betydelig medvirkning fra EKI. Ambisjonen til EKI er at selskapet videreutvikles til å bli et slagkraftig utbyggingselskap for kommunen. Høsten 2014 stiftes selskapet EKI Utvikling AS som redskap for å gå inn næringsutviklingsprosjekter med større risiko og som krever eiendomsinvesteringer. EKI AS har i august 2014 1,5 årsverk, og er under oppbemanning i samarbeid med Elverum Tomteselskap AS. Elverum kommune som eier har oppkapitalisert EKI Utvikling AS i 2014 for å kunne betjene sitt formål best mulig.

Visit Elverum-Regionen AS (VER AS) er et datterselskap til ERNU, etablert i 2012, som jobber med arrangements- og destinasjonsutvikling for sine eierkommuner Elverum, Åmot og Våler. VER AS har 3 årsverk.

Sør-Østerdals Næringshage AS er også et datterselskap til ERNU, etablert i 2013. Daglig leder i næringshagen er rådgiver for ca.20 avtalebedrifter fordelt på Elverum, Åmot, Stor-Elvdal og Engerdal kommune. Selskapet har 1 årsverk.

Elverum Tomteselskap AS (ETS AS) har siden 1965 vært kommunens selskap for å tilrettelegge boligområder – og tomter for utbygging. Selskapet har i betydelig grad bidratt til samfunnsutviklingen i Elverum. Elverum kommune som eier har oppkapitalisert ETS AS betydelig i 2013 for at selskapet skal kunne betjene sitt formål best mulig. Selskapet er under oppbemanning i samarbeid med EKI AS.

Terningen Arena Holding AS (TAH AS) er utviklingselskapet til Terningen Arena, hvor Elverum kommune har 51% eierandel og Utstillingsplassen Eiendom de resterende 49%. Det foreligger spennende utbyggingsplaner for Terningen Arena som er viktig å ta med i et næringsutviklingsperspektiv.

Akkvisisjon og arrangementsutvikling er to viktige områder som bør styrkes i Elverum – og en bedre samordning mellom næringsutviklingsaktørene internt i Elverum vil være viktig framover. Næringslivet i Elverum har flere organisasjoner, og er for de enkelte virksomheter sin del medlemmer i forskjellige næringsorganisasjoner. Disse vil alle kunne være bidragstyttere til felles arbeid for

næringsutvikling i Elverum. Elverum Næringsforum er stiftet i 2013, og skal bl.a. være et felles organ for næringslivet i Elverum i samarbeid med kommunen m.fl.

Det vil måtte arbeides videre i planperioden for å styrke samarbeidet og organiseringen av næringsarbeidet i Elverum, og å styrke samhandling med regionale og statlige myndigheter, Innovasjon Norge m.fl. I kapitlet under (kap. 4.2.) vises en aktuell organisering/ansvarsfordeling fordelt på kommunens egen organisasjon og samarbeidspartneres («andre») for det arbeid som må gjøres for å nå målene.

4.2 Organisering etter spesifikke mål

MÅL	Kommunal gjennomføring	Andre
Virksomheter: 1.1 Økt antall arbeidsplasser til 11 000 innen 2020. 1.2 Økt antall virksomheter til 4200 innen 2020. 1.3 Mer «grønn» næringsutvikling.	<ul style="list-style-type: none"> • Samfunnsutviklingsstaben v/nærings sjef • Sektor for teknikk og miljø v/skogbruks sjef, jordbruks- sjef og miljøsertifiserer. • NAV 	<ul style="list-style-type: none"> • Elverumregionens Næringsutvikling AS • Visit Elverum-Regionen AS • Sør-Østerdal Næringshage AS • Elverum Kommunale Industribygg AS • EKI Utvikling AS • Tretorget AS • Elverum Næringsforum • Terningen Arena • Strandmoen Næringsutvikling AS • Enkeltbedrifter • Gründere
Besøk: 2.1 Flere besøkende til Elverum. 2.2 Godt samarbeid mellom aktører innen besøksnæringene.	<ul style="list-style-type: none"> • Samfunnsutviklings- staben v/nærings sjef. • Sektor for kultur • Service- og IKT- staben (enhet for kommunikasjon). 	<ul style="list-style-type: none"> • Visit Elverum-Regionen AS • Museene • Reiselivsnæringen • Handelsnæringen • Idrettslag • Terningen Arena
Bosetting: 3.1 Økt bosetting til 22 000 innbyggere innen 2020. 3.2 Flere byggeklare boligtomter i attraktive områder.	<ul style="list-style-type: none"> • Sektor for teknikk og miljø • Service- og IKT- staben (enhet for kommunikasjon). • Samfunnsutviklingsstaben 	<ul style="list-style-type: none"> • Elverum Tomteselskap AS • Private utbyggere
Byutvikling og infrastruktur: 4.2 Funksjonell infrastruktur. 4.1 Et funksjonelt og estetisk bysentrum med urbane kvaliteter.	<ul style="list-style-type: none"> • Sektor for teknikk og miljø 	<ul style="list-style-type: none"> • Elverum Kommunale Industribygg AS • Private utbyggere • Tretorget AS • Statens Vegvesen • Hedmark fylkeskommune • Jernbaneverket • NSB • Hedmark Trafikk
Omdømme: 5.1 Elverum skal fremstå som et attraktivt sted å bo, besøke og drive næringsvirksomhet.	<ul style="list-style-type: none"> • Service- og IKT- staben (enhet for kommunikasjon). • Samfunnsutviklingsstaben • Sektor for teknikk og miljø • Sektor for kultur 	<ul style="list-style-type: none"> • Elverum Tomteselskap AS • EKI AS / EKI Utvikling AS • Private utbyggere • Elverum Næringsforum • Elverumregionens Næringsutvikling AS • Visit Elverum-Regionen AS

Tabell: Oversikt over foreslått organisering av gjennomføring av tiltak og aktiviteter for å realisere målene gjennom de valgte strategier slik planen tar til orde for. Se omtale av målene og strategiene i kapittel 2.

5 Finansiering

Finansiering av tiltak og arbeid som må gjøres for å nå målene i denne planen gjennom de prioriterte strategier vil være i form av:

- Kommunens ordinære driftsbudsjett.
- Samarbeidende selskapers og virksomheters budsjetter, for de tiltak disse finner å kunne prioritere og som er i samsvar med mål og strategier i denne planen.
- Særskilte fonds, tilskuddsordninger o.l. som er til disposisjon for målrettede næringsutviklingstiltak. Se under.

For å gjennomføre næringsutviklingsprosjekter er det flere steder man kan søke om finansiell støtte. Under følger kort beskrivelse for de viktigste ordningene.

Elverum kommune har et næringsfond som årlig får tilført i overkant av 300.000 kr. Disse midlene skal gå til tiltak som fremmer næringsliv og sysselsetting i kommunen. Det være seg kompetansehevende tiltak, rådgivningstjenester for utredninger eller analyser, fellestiltak for næringslivet, næringsrettet stedsutvikling eller som tilskudd til nyetableringer for utarbeidelse av forretningsplaner eller markedsundersøkelser. Sistnevnte har som krav at det skal komplettere det etablerte næringslivet. Det er formannskapet som behandler søknadene.

www.elverum.kommune.no

Hedmark fylkeskommune får årlig tilført regionalutviklingsmidler som de videresender direkte til kommunene. Elverum kommune har de siste årene fått tilført ca 340.000 kr årlig. Disse midlene brukes i all hovedsak som egenkapital i næringsutviklingsprosjekt.

Hedmark fylkeskommune har flere tilskuddsordninger man som utviklingsaktør eller bedrifter kan søke på med to årlige søknadsfrister.

www.regionalforvaltning.no

Innovasjon Norge er et nasjonalt virkemiddelapparatet for bedrifter og bedriftsklynger. De har mange ulike finansielle ordninger, både tilskudds- og låneordninger, for både nyetablerte og de etablerte bedriftene. De tilbyr også rådgivning og kurs for å heve kompetansenivået i næringslivet.

www.innovasjon norge.no

Norges Forskningsråd har mange ulike programmer bedrifter kan søke om midler på.

Finansieringsordningene for forsknings- og utviklingsprosjekter er delt inn i fem typer:

Forskningsprogrammer, frittstående prosjekt, infrastruktur og institusjonelle tiltak, nettverkstiltak og senter-ordningene (som blant annet Centre of Expertice).

www.forskningsradet.no

De ulike departementene har forskjellige støtteordninger man kan søke prosjektfinansiering til. For næringsutviklingsformål er Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Kulturdepartementet de som har mest relevante ordninger.

www.regjeringen.no

6 Forhold til statlige/regionale planer/føringer

Det finnes ikke særskilte statlige føringer for hvordan kommuner skal utøve næringsutviklingsarbeidet i kommunene, i og med at dette ikke er lovpålagte tjenester. Det finnes imidlertid nasjonale og fylkeskommunale planer som er retningsgivende for hva det bør jobbes med og hvordan kommunene skal jobbe med næring og nyskaping. For Elverum er følgende planer viktige å holde seg orientert om:

- [Regional plan for opplevelsesnæringene i Hedmark 2012-2017](#)
- [Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2013 - 2016](#)
- [Plan for innovasjonsstruktur i Hedmark](#)
- [FOU-strategi for Hedmark og Oppland 2013 - 2016](#)

7 Kommunikasjon

«Strategisk Næringsplan for Elverum» vil være et godt grunnlag for aktiv gjennomføring jo bedre planen med sine mål og strategier er kommunisert, forstått og akseptert blant alle som skal medvirke til gjennomføringen. Dette krever god kommunikasjon og god dialog både i planleggingsfasen og gjennomføringsfasen. Dette er i planfasen forsøkt ivaretatt gjennom medvirkning fra berørte grupper (jfr. mandatet gitt fra kommunestyret samt planstrategiens intensjoner).

Målrettet og bevisst kommunikasjonsarbeid (jfr. også egen kommunikasjonsstrategi under utvikling (vår 2014) for Elverum kommune) i tilknytning til denne planen skal bidra til å:

- Gjøre planens innhold kjent intern i kommunens administrasjon, ute i Elverumssamfunnet og blant sentrale samarbeidspartnere.
- Motivere til arbeid og innsats for å nå planens mål.
- Sikre god oppfølging, oppdatering og eventuell justering underveis i gjennomføringsfasen.

Sentrale aktører det er naturlig å gå i dialog med for å nå planens mål og strategier er:

- Elverum Næringsforum
- Elverum Kommunale Industribygg
- Elverum Tomteselskap
- Terningen Arena
- Elverumregionen Næringsutvikling
- Høgskolen i Hedmark
- Visit Elverum-Regionen
- Sør-Østerdal Næringshage
- Utvalgte enkeltbedrifter som partnere i enkelttiltak

Se forøvrig opplistede aktuelle partnere i kapittel 4.2.

Generelt påpekes at god, bevisst og planlagt kommunikasjon mot utvalgte målgrupper er viktig for å skape oppmerksomhet om selve planen og de samfunnsforhold som danner bakgrunn for at det er planverk på området. Det gjelder også ved gjennomføringen av planen for å sikre god og effektiv gjennomføring, godt samarbeid og måloppnåelse.

Kilder

- Kommuneplan 2010-2022, Samfunnsdelen: [«Elverum mot 2030»](#). Elverum kommune, 3. november 2011.
- [Kultur- og opplevelsesnæringene i Hedmark 2012](#)